

Souhrnné vyhodnocení výsledků programu výzkumu a vývoje ukončených v letech 2000 až 2003

Zadání

Hodnocení ukončených programů výzkumu a vývoje bylo provedeno podle části 2.2 Metodiky hodnocení výzkumu a vývoje a jejich výsledků, zpracované podle bodu II.3 usnesení vlády ze dne 23. června 2004 č. 644 k hodnocení výzkumu a vývoje a jeho výsledků.

Do hodnocení byly zahrnuty všechny programy výzkumu a vývoje ukončené v letech 2000 až 2003 včetně. O zaslání podkladů požádal místopředseda vlády a předseda Rady pro výzkum a vývoj dopisem ze dne 4. listopadu 2004 č.j. 6145/04-RVV správce rozpočtových kapitol, z nichž je podporován výzkum a vývoj.

Hodnocení programů výzkumu a vývoje zahrnovalo

- základní údaje o schváleném programu (kód a název, členění na podprogramy, doba řešení, poskytovatel, kým schválen, plánované celkové náklady a výdaje ze státního rozpočtu na dobu trvání programu),
- cíle programu (jak byly schváleny a vyhlášeny),
- podmínky pro přijetí návrhu projektu a kritéria hodnocení návrhů projektů (tak jak byly vyhlášeny) a jejich soulad s cíli programu,
- údaje o veřejné soutěži ve výzkumu a vývoji (počet podaných návrhů a počet schválených návrhů),
- skutečné výdaje na uskutečnění programu a důvod změn (skutečné výdaje na uskutečnění programu a skutečné výdaje ze státního rozpočtu na uskutečnění programu),
- výsledky řešení programu a jejich využití, přínos, aplikace (souhrnně za program jako celek, jednotlivé výsledky uvést v přílohách),
- srovnání dosažených výsledků s cíli programu, tj. zda a jak výsledky dosažené řešením projektů přispěly ke splnění cílů programu a míra splnění cílů programu,
- srovnání dosažených výsledků programu se stavem v zahraničí v době ukončení programu,
- závěr, doporučení pro příp. navazující program.

Podklady

Předseda Rady pro výzkum a vývoj požádal dopisem ze dne 4. listopadu 2004 č.j. 6145/04-RVV o zaslání hodnocení dotčených programů výzkumu a vývoje v souladu s metodikou v termínu do 30. listopadu 2004. Z 20 správců rozpočtových kapitol zaslali podklady nebo odpověď tito správci rozpočtových kapitol:

	Správce rozpočtové kapitoly	Zaslaná informace
1	Ing. Zdeněk Škromach, I. místopředseda vlády a ministr práce a sociálních věcí; č.j. 2004/53877-102 ze dne 30. listopadu 2004	HA Výzkum ve sféře sociální politiky, zaměstnanosti a bezpečnosti práce HB Moderní společnost a její proměny
2	JUDr. Pavel Němec, místopředseda vlády a ministr spravedlnosti; č.j. 58/2004-SNI-SN/2	Bylo zasláno hodnocení výzkumných záměrů CEZ:I01/98:000000001 Závažné formy trestné činnosti představující významná sociální a bezpečnostní rizika pro stát, možnosti jejich kontroly a prevence CEZ:I01/98:000000002 Stav a trendy vývoje kriminality a sociální patologie v ČR, možnosti a formy prevence CEZ:I01/98:000000003 Analýza účinnosti vybraných institutů trestního práva a náměty pro trestně právní legislativu, vyšší funkčnost justičního systému a

	Správce rozpočtové kapitoly	Zaslaná informace
		vymahatelnost práva
3	Ing. Milan Šimonovský, místopředseda vlády a ministr dopravy; č.j. 278/2004-520-TPV/2	CA - Rozvoj dopravní infrastruktury a její návaznost na evropskou síť, inovace a transfery technologií pro dopravní síť CB - Harmonizace podmínek pro rozvoj, bezpečnost a spolehlivost dopravy se zřetelem na začleňování ČR do mezinárodních struktur CC - Optimalizace funkce dopravy ve společnosti, systémové nástroje strategického rozhodování, řešení mezioborových vztahů CD - Tvorba systémových nástrojů státu pro odvětví telekomunikací a pošt k liberalizaci trhu a vstupu ČR do EU
4	Ing. Jiří Paroubek, ministr pro místní rozvoj; č.j. 33897/2004-52 ze dne 24. listopadu 2004	Ve sledovaném období nebyl ukončen žádný program.
5	Pavel Dostál, ministr kultury; č.j. 17560/2004 ze dne 29. listopadu 2004	DM - Dlouhodobý výzkum a vědecké zhodnocení vývoje masmédií a audiovizivní v informační společnosti
6	JUDr. Petra Buzková, ministryně školství, mládeže a tělovýchovy; SÚ 1736/2004-31 ze dne 19. listopadu 2004	LP - Zpřístupňování výsledků výzkumu a vývoje české společnosti LI - Informační zdroje pro výzkum a vývoj LB - Rozvoj informační infrastruktury pro výzkum a vývoj VS - Posílení výzkumu na vysokých školách
7	PhDr. Ivanka Kohoutová, ředitelka odboru, Ministerstvo zdravotnictví; č.j. MZDR 34512/04 ze dne 30. listopadu 2004	IZ - Problematika jednotlivých medicínských oborů
8	JUDr. Cyril Svoboda, ministr zahraničních věcí; č.j. 138591/2004-AP	Ve sledovaném období nebyl ukončen žádný program.
9	Ing. Jiří Martinek, ředitel odboru, Ministerstvo obrany; č.j. 80132-38/2004-5888 ze dne 26. listopadu 2004	MO - Výzkumná podpora zvyšování obranných schopností České republiky při zapojení do struktur NATO
10	Vladimír Mlynář, ministr informatiky; č.j. MI 113342/2004 63 ze dne 29. listopadu 2004	CD - Tvorba systémových nástrojů státu pro odvětví telekomunikací a pošt k liberalizaci trhu a vstupu ČR do EU
11	RNDr. Libor Ambrozek, ministr životního prostředí; č.j. M/35665/04 ze dne 30. listopadu 200414	SG - Ekonomika životního prostředí ZO - Obnovitelné zdroje a úspory energie
12	prof. JUDr. Roman Makarius, CSc., předseda Českého báňského úřadu; č.j. 4055/04 ze dne 26. listopadu 2004	Zpráva o hodnocení projektů
13	Ing. Iva Kohoutová, Ing. /Pavel Kovář, Státní úřad pro jadernou bezpečnost; bez č.j. e-mail ze dne 5. ledna 2005	Ve sledovaném období nebyl ukončen žádný program.
14	Jiří Lang, ředitel Bezpečnostní informační služby; č.j. 795/2004-BIS-1 ze dne 24. listopadu 2004	Ve sledovaném období nebyl ukončen žádný program.
15	Mgr. František Bublan, ministr vnitra; č.j. OKO-507/A-2004	Ve sledovaném období nebyl ukončen žádný program.
16	Mgr. Jan Mareš, ředitel Národního bezpečnostního úřadu; č.j. 320-45/2004-NBÚ/04-VV	SU - Projekty pro státní správu. Ochrana utajovaných skutečností
17	Petr Pacák, CSc., ředitel kanceláře Grantové agentury České republiky; č.j. 1892/04/gr ze dne 5. ledna 2004	GA – Standardní grantové projekty GP – Postdoktorové grantové projekty GD – Doktorové grantové projekty
18	Ing. Martin Pecina, MBA, náměstek ministra průmyslu a obchodu; č.j. 14633/04/04100/0702 ze dne 29. března 2004	MP - Mimoprogramové projekty FA - Zvýšení exportní výkonnosti českého průmyslu

	Správce rozpočtové kapitoly	Zaslaná informace
	Doc. Ing. Zdeněk Vorlíček, CSc., náměstek ministra průmyslu a obchodu; č.j. 19994/02/03010/03000 ze dne 30. dubna 2001	PP – Podpora vybraných průmyslových odvětví
	Ing. Martin Pecina, MBA, náměstek ministra průmyslu a obchodu; č.j. 20358/04/04100/07002 ze dne 6. května 2004	PZ – 11 podprogramů na podporu vybraných průmyslových odvětví RP – Podpora vybraných průmyslových odvětví
	Ing. Martin Pecina, MBA, náměstek ministra průmyslu a obchodu; č.j. 21053/04/04100/07002 ze dne 6. května 2004	FB – Rozvoj center špičkových průmyslových výrobků a technologií CENTRA FC – Strategické průmyslové technologie STRATECH
	Ing. Martin Pecina, MBA, náměstek ministra průmyslu a obchodu; č.j. 12999/04/04300/07002 ze dne 25. června 2004	PT – Programy výzkumu, rozvoje techniky a technologií TR – Program VaV pro MSP TRANSFER TC – Program na podporu VaV pro MSP TECHNOS PR – Program na podporu zakládání a rozvoje vědeckotechnických parků PARK
	Ing. Milan Aschenbrener, ředitel odboru výzkumu a vývoje Ministerstva průmyslu a obchodu; č.j. 27447/04/04100/1328 ze dne 1. června 2004	Zpráva o výsledcích podpory výzkumu a vývoje
19	Ing. Jiří Stehlík, ředitel odboru výzkumu, vzdělávání a zakladatelské činnosti; Ministerstvo zemědělství, č.j. 8371/04-3020 ze dne 3. března 2004	QA – Program podnikatelského výzkumu QB – Program nepodnikatelského výzkumu

Český úřad zeměměřický a katastrální ani Úřad vlády České republiky nefinancoval žádný program výzkumu a vývoje, jehož doba trvání končila v rozmezí let 1999 až 2003.

Akademie věd České republiky nepředložila vyhodnocení programu IP – Program podpory rozvoje přístrojového vybavení progresivních vědních oborů.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy nezaslalo informace o hodnocení programu LB – Rozvoj informační infrastruktury výzkumu a vývoje s dobou trvání od roku 1998 do roku 2000 a programu VS – Posílení výzkumu na vysokých školách s dobou trvání od roku 1996 do roku 2000. Oba programy vzhledem k roku ukončení spadají do hodnoceného období. Archivní materiály nebyly podle sdělení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy v době vyžádání pokladů dostupné a byly zaslány s tříměsíčním zpožděním (dopis ze dne 2. března 2005 č.j. 14 133/2005–31).

Podklady zaslané ministrem spravedlnosti se netýkají hodnocení programů výzkumu a vývoje. Proto nebyly pro hodnocení použity. Podklady zaslané Grantovou agenturou České republiky se netýkají předmětu hodnocení (jde o granty). Z podkladů zaslaných Ministerstvem průmyslu a obchodu nespadá do období hodnocení program „TR“ a „RP“ vzhledem k době trvání.

Zaslané podklady byly doplněny údaji z Informačního systému výzkumu a vývoje, jehož správcem je Rada pro výzkum a vývoj.

Výsledky hodnocení

Základní údaje o schváleném programu

Evidence programů výzkumu a vývoje na úrovni poskytovatelů souhlasí s údaji informačního systému výzkumu a vývoje. Rozdíly v názvech programů výzkumu a vývoje, které se ve výjimečných případech vyskytly, lze označit jako nepřesnosti bez jakéhokoliv negativního dopadu.

Cíle programů výzkumu a vývoje

Všechny hodnocené programy výzkumu a vývoje byly zahajovány počátkem druhé poloviny devadesátých let minulého století, ještě v době platnosti zákona č. 300/1992 Sb., o státní podpoře výzkumu a vývoje, ve znění pozdějších předpisů. Většina programů výzkumu a vývoje měla všeobecné cíle.

V některých případech nebyly cíle programů formulovány vůbec (Ministerstvo dopravy). V době vyhlášení většiny programů nebyly cíle programů povinnou součástí dokumentace programu.

Podmínky pro přijetí návrhů projektů a kritéria hodnocení návrhů projektů a jejich soulad s cíli programu

K souladu cílů programů výzkumu a vývoje a kritérií pro hodnocení návrhů projektů se nelze vyjádřit, neboť cíle často jsou obecná prohlášení nebo chybí zcela. Kritéria, pokud jsou uvedena, jsou většinou obecná kritéria, která lze využít pro hodnocení kteréhokoliv návrhu projektu. Nejobecnější kritéria uvedlo Ministerstvo zdravotnictví. Zpravidla mezi kritérii chybí srovnání cíle projektu a cíle programu, tj. posouzení, jak přispěje projekt k dosažení cíle programu.

Údaje o veřejné soutěži ve výzkumu a vývoji

Všichni poskytovatelé uvádějí statistické údaje o počtech návrhů projektů, počtech řešených projektů, finančních prostředcích apod.

Poskytovatelé mají většinou rovněž dobrý přehled o příjemcích, a o výši spolufinancování z neveřejných prostředků.

Skutečné výdaje na uskutečnění programu

Ze srovnání údajů zaslaných poskytovateli, údajů informačního systému výzkumu a vývoje a podkladů pro přípravu návrhů výdajů státního rozpočtu na výzkum a vývoj v jednotlivých letech vyplývá, že všechny údaje si vzájemně odpovídají.

Výsledky řešení programů výzkumu a vývoje, jejich využití, přínos, aplikace

Všichni poskytovatelé uvedli souhrn výsledků dosažených řešením projektů v rámci hodnocených programů. Někteří poskytovatelé uvedli pouze příklady dosažených výsledků (Ministerstvo zemědělství, Ministerstvo zdravotnictví), někteří z nich úplné seznamy dosažených výsledků (Ministerstvo průmyslu a obchodu, Ministerstvo obrany). Ministerstvo zemědělství jako jediné porovnávalo plánované výsledky se skutečnými výsledky řešení projektů a roztřídilo je podle typů (výrobky, technologie a postupy, normy a předpisy, atd.).

Jen výjimečně jsou sledovány skutečné přínosy dosaženého výsledku projektu v dalších letech po ukončení řešení (Ministerstvo průmyslu a obchodu). Toto zjištění je varující zejména v případě aplikovaného výzkumu a vývoje.

Podle Informačního systému výzkumu a vývoje bylo v rámci celkem 28 programů výzkumu a vývoje ukončených v letech 1999 až 2003 ukončeno řešení celkem 1657 projektů, na které bylo vynaloženo celkem 10 566 972 Kč účelových prostředků. Kromě toho dalších 672 projektů s plánovanou výší účelové podpory 5 678 155 Kč nebylo ukončeno řádným způsobem, z toho u 61 projektů s plánovanou výší účelové podpory 435 350 Kč nejsou žádné veřejně přístupné informace o dosažených výsledcích nebo o tom, že výsledku nebylo dosaženo. Některé projekty jsou vedeny jako „přerušené“ i po skončení doby trvání daného programu výzkumu a vývoje. Výdaje z veřejných prostředků na tyto projekty byly zbytečné.

Srovnání dosažených výsledků s cíli programů

Cíle programů byly formulovány velmi obecně, málo náročně, často jde o deklarace, takže nelze rozhodnout, zda cíle bylo či nebylo dosaženo. (Příklad: Nelze rozhodnout o splnění cíle programu, který zní „příspěvek k řešení ...“. Takový cíl bude splněn vždy, bude-li dokončen alespoň jeden z desítek řešených projektů.). Velmi často je cíl programu nesplnitelný v době jeho trvání a s objemem plánovaných/vynaložených prostředků.

Pokud bylo řešení projektů zadáváno jako veřejná zakázka ve výzkumu a vývoji a jediným uživatelem výsledků byl stát, byly cíle programu formulovány velmi přesně a získané výsledky těmto cílům odpovídaly.

Některé informace o hodnocení výsledků program ukazují na formálnost závěrečného hodnocení programu po jeho ukončení. Řada poskytovatelů však zaslala velmi podrobné přehledy o dosažených výsledcích (např. Ministerstvo životního prostředí, Ministerstvo průmyslu a obchodu, Ministerstvo práce a sociálních věcí).

Závěry

1. **Nesprávně stanovené cíle programů výzkumu a vývoje.** Cíle byly formulovány nesprávně, buď zcela neurčitě a nenáročně, bez jakýchkoliv ambicí vyřešit nějaký problém, nebo naopak zcela nereálně. Chybí soustředěné úsilí přesně vymezit výzkumný problém a soustředěním zdrojů jej vyřešit.
2. **Podmínky a kritéria veřejných soutěží ve výzkumu a vývoji neodpovídaly cílům a zaměření schváleného programu,** řada z nich byla nadbytečná (popř. vzájemně v rozporu) nebo v programu nebyla popsána vůbec a byla stanovena dodatečně poskytovatelem. Vzhledem k minimálním rozdílům mezi úspěšnými a neúspěšnými projekty tím docházelo k změně zaměření celého programu.
3. **Chybí administrativní kontrola na úrovni poskytovatele.** Poskytovatelé neplní své povinnosti vyplývající z právních předpisů a nezajišťují předání informací o projektech do veřejně přístupného informačního systému výzkumu a vývoje.
4. **Chybí závěrečné hodnocení ukončených programů výzkumu a vývoje.** Někteří poskytovatelé nehodnotí programy po jejich ukončení jako celek a neprovádějí kontrolu ukončení projektů. Případně provádějí pouze formální hodnocení.

U některých poskytovatelů nejsou záznamy o ukončených projektech a o tom, zda bylo či nebylo dosaženo výsledků. To ukazuje i na to, že se na úrovni poskytovatele neprovádí dostatečně pečlivé hodnocení výsledků jednotlivých projektů.

Zájem poskytovatelů na využití výsledků je malý. U programů aplikovaného výzkumu, průmyslového výzkumu a vývoje není po ukončení řešení projektů až na výjimky sledováno uplatnění výsledků v praxi. Výjimkou je Ministerstvo průmyslu a obchodu.

5. **Příprava návrhu programu je zahajována pozdě,** návrhy programů obsahují řadu věcných i formálních chyb a prostředky jsou využity jen část doby na níž byly přiděleny.

V příložených tabulkách jsou uvedeny souhrnné informace o prostředcích a výsledcích hodnocených programů:

V příloze č. 1 jsou uvedeny informace o skutečně vynaložených prostředcích na řešení projektů hodnocených programů a jejich výsledky. V příloze č. 2 jsou **uvedeny předpokládané (plánované) prostředky** na ty projekty hodnocených programů, které nebyly řádně ukončeny, resp. u nich chybí informace o jejich ukončení (jednotliví poskytovatelé byli v průběhu uplynulého roku třikrát vyzváni k doplnění chybějících údajů).

Přehled splnění požadavků na hodnocení programů

	Základní údaje o schváleném programu	Cíle programu	Podmínky pro přijetí návrhu projektu a kritéria hodnocení	Údaje o veřejné soutěži	Skutečné výdaje na uskutečnění programu	Výsledky hodnocení programu a jejich využití, přínos, aplikace	Srovnání dosažených výsledků s cíli programu	Srovnání dosažených výsledků programu se stavem v zahraničí v době ukončení programu	Závěr, doporučení
MZe	Ano	Ano	Ne	Ano	Ano	Uvedeny příklady a souhrnné porovnání plánovaných a skutečně dosažených výsledků	Částečně	Ne	Ne
MPO	Ano	Ano	Ne	Ano	Ano	Uveden podrobný výčet	Ne	Ne	Ne
MPSV	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Uveden přehled	Ano	Ano	Ano
MD	Ano	Částečně s vysvětlením	Ano	Ne	Ano	Uveden přehled	Částečně	Ne	Ano
MK	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Uvedena podrobná informace	Uvedeno podrobné srovnání	Ano	Ano
MŠMT	Ano	Ano	Ano	Uvedena informace podrobná	Ano	Uveden komentář	Ano	Ano	Ano
MZ	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Stručné vyjádření o využitelnosti výsledků s podrobnými příklady	Ano	Ano	Ano
MO	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Uveden podrobný přehled s komentářem	Ano	Ano	Ne
MI	Ano	Ano	Uvedena podrobná kritéria	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ne
MŽP	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Uveden podrobný přehled s komentářem	Ano	Ano	Ano